

Omhändertaganden av barn enligt LVU – information för vårdnadshavare

Här finns information om vad som gäller när ett barn omhändertas och placeras mot vårdnadshavares vilja.

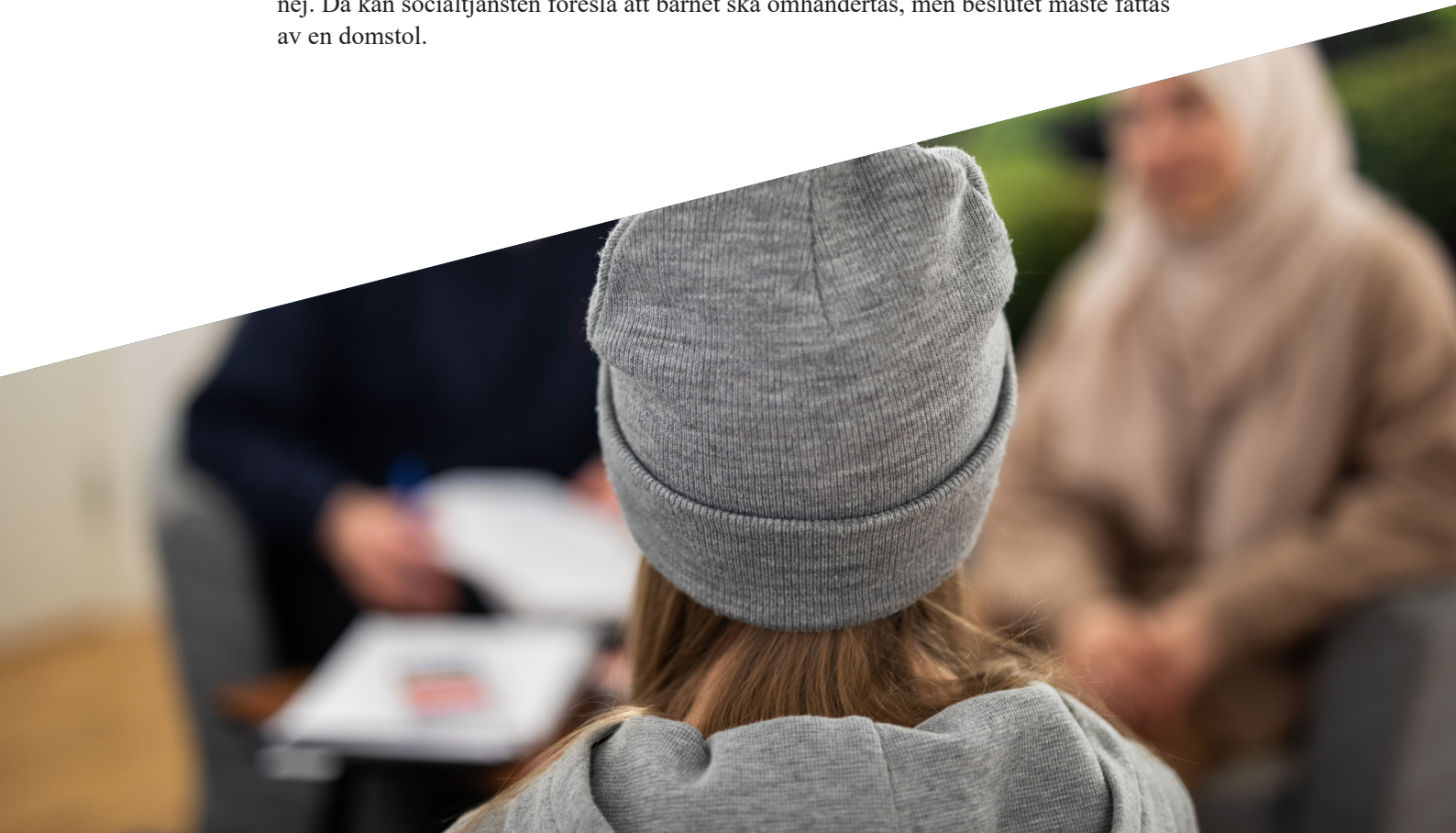
Alla barn i Sverige har rätt att växa upp tryggt och säkert och få det skydd och stöd som de behöver. Det är i första hand vårdnadshavarna som ansvarar för det, och de kan få mycket stöd av samhället.

Men, om barnet riskerar att fara riktigt illa finns en svensk lag som ger barnet möjlighet att få skydd även när vårdnadshavare inte vill det. Beslut om att omhänderta barn kan tas både akut och för en längre tid. Lagen heter lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, och förkortas LVU.

Att barnet omhändertas innebär att barnet placeras i ett familjehem eller på en institution som kallas hem för vård eller boende (HVB).

Barn får bara omhändertas om situationen är allvarlig

Om socialtjänsten bedömer att ditt barn riskerar att fara illa är det deras uppgift att ta reda på vilken hjälp barnet och er familj behöver. När de gör sin utredning får både föräldrar och barn vara delaktiga och ge sin version. Det vanliga är att socialtjänsten och familjer samarbetar och kommer överens om insatser. Men om du som vårdnadshavare tackar nej och situationen är tillräckligt allvarlig kan samhället behöva skydda barnet. Samma sak gäller om du säger ja till hjälp men barnet har fyllt 15 år och säger nej. Då kan socialtjänsten föreslå att barnet ska omhändertas, men beslutet måste fattas av en domstol.

Du har rätt till tolk och juridisk hjälp

Om det blir aktuellt att ta ett beslut mot din vilja har du rätt att få ett offentligt biträde. Det är en jurist, ofta en advokat, som ger dig juridiskt stöd. Det offentliga biträdet utses av domstolen och betalas av staten. Barnet har också rätt till ett offentligt biträde. Socialtjänsten och domstolen ska använda tolk om du har svårt att förstå och prata svenska. De måste också översätta dokument som är viktiga för att du ska förstå.

Så fattas beslut om att omhänderta ett barn

Socialtjänsten arbetar alltid med utgångspunkten att insatser som behövs ska ges frivilligt i samarbete med familjen. Det kan till exempel handla om att barnet behöver bo någon annanstans en tid, medan familjen får hjälp. Det är bara när det inte är möjligt att komma överens som LVU är aktuellt. Om situationen är tillräckligt allvarlig kan socialtjänsten föreslå att barnet ska omhändertas.

Socialnämnden bestämmer om det är aktuellt att ansöka till domstol om att barnet ska omhändertas enligt LVU. Politikerna i nämnden diskuterar detta vid ett särskilt möte där vårdnadshavare i de allra flesta fall får möjlighet att delta. Då kan du berätta hur du ser på situationen, med stöd av ditt offentliga biträde. Om socialnämnden bestämmer sig för att ansöka om omhändertagande skickas en ansökan till en domstol.

Domstolen läser socialtjänstens utredning och det underlag som du och ditt offentliga biträde har lämnat in. Sedan håller domstolen en muntlig förhandling. Det betyder att socialtjänsten och vårdnadshavare möts i domstolen och var och en får berätta hur de ser på barnets situation. Du får stöd av ditt offentliga biträde i förhandlingen. Barnets offentliga biträde deltar också. Barnet kan delta beroende på ålder, om barnet vill och om det är lämpligt.

Det är domstolen som beslutar om barnet ska omhändertas enligt LVU eller inte. Du har rätt att överklaga domstolens beslut. Ditt offentliga biträde kan hjälpa dig med hur man överklagar.

I akuta situationer – omedelbart omhändertagande

Om situationen är så akut att det inte går att vänta på ett domstolsbeslut kan en representant för socialnämnden besluta att ett barn ska omhändertas omedelbart. Ett sådant beslut skickas till domstolen för godkännande. Domstolen avgör om det var rätt eller inte att omhänderta barnet omedelbart. Socialnämnden har fyra veckor på sig att ansöka hos domstolen om fortsatt vård enligt LVU. De fyra veckorna räknas från omhändertagandet.

Socialnämnden bestämmer var barnet ska vara placerat

När domstolen har fattat beslut om LVU är det socialnämnden som bestämmer var barnet ska bo när det är placerat. Det börjar alltid med att barnet bor på annat ställe än i sitt eget hem, till exempel i ett familjehem eller på ett HVB.

I vissa undantagsfall kan socialnämnden besluta att inte berätta för vårdnadshavare var barnet finns. Men den typen av beslut får bara tas om det är nödvändigt. Du som vårdnadshavare kan överklaga beslutet.

Socialtjänstens ansvar när barnet är placerat

Socialtjänsten har ansvar för att noga följa hur barnet har det. Barnet får en egen socialsekreterare som besöker barnet där det bor och pratar med barnet och med familjehemmet eller personalen på HVB.

Socialtjänsten kommer också att hålla kontakt och prata med dig. Du kan be socialtjänsten om hjälp eller stöd för att klara av den situation som har uppstått när barnet har omhändertagits. Det kan till exempel vara att få kontakt med någon att prata med, få stöd i rollen som förälder eller stöd för att ha kontakt med dem som tar hand om barnet.

I de flesta fall får vårdnadshavare och barn som är placerade ha kontakt. Det kan till exempel vara att träffas eller prata i telefon. Men hur mycket och vilken typ av kontakt det blir beror på vad som är bäst för barnet. Det beror också på anledningen till att barnet är omhändertaget. Om det är nödvändigt kan socialnämnden bestämma att barnet ska ha mindre kontakt med vårdnadshavare och föräldrar än vad de vill. Ett sånt beslut kan överklagas.

När kommer barnet hem igen?

Ett omhändertagande ska upphöra när det inte längre behövs. Men när ett visst barn faktiskt kan komma hem bedöms utifrån situationen. Minst var sjätte månad måste socialnämnden ta ställning till om barnet ska fortsätta vara omhändertaget.

Om den farliga eller skadliga situation som orsakade omhändertagandet har förbättrats är det viktigt för socialnämndens bedömning. Det är också viktigt om vårdnadshavare, eller barn (över 15 år) har ändrat inställning och går med på att barnet placeras. Om du anser att situationen för ditt barn har förändrats kan du begära hos socialtjänsten att omhändertagandet ska upphöra.

Krav för att ta beslut enligt LVU

Tre krav måste vara uppfyllda för att domstolen ska få besluta om omhändertagande:

- Problemen har anknytning till barnets hemmiljö eller till barnets eget beteende.
- Problemen innebär påtaglig risk för att barnets hälsa eller utveckling skadas.
- Det som barnet behöver kan inte genomföras på frivillig väg.

I akuta situationer, när ett barn omhändertas omedelbart, räcker det att det är sannolikt att kraven i LVU är uppfyllda.

Hemmiljö eller barnets eget beteende

När problemen har anknytning till barnets hemmiljö innebär det att vårdnadshavarna inte kan ge barnet vad det behöver, fysiskt eller psykiskt. Det kan till exempel vara föräldrarnas omsorg som brister. Det kan också handla om att barnet till exempel utnyttjas, misshandlas eller hotas.

När det är barnets eget beteende handlar det om att barnet skadar sig själv genom sitt sätt att leva. Det kan till exempel vara att barnet använder droger, begår brott eller utsätter sig själv för farliga situationer.

Vem gör vad?

Socialtjänsten finns i alla kommuner. Där arbetar socionomer med särskild kunskap om barns behov. Det är socialtjänsten som utreder barnets behov och som kan föreslå att barn ska omhändertas, om det är vad som krävs för att skydda ett barn.

Socialnämnden är en politisk nämnd i kommunen som ansvarar för socialtjänsten. Det är socialnämnden som ansöker till domstol om ett barn behöver omhändertas. Om ett barn behöver skyddas akut kan ett sådant beslut tas av en representant från nämnden när som helst på dygnet.

Domstolen (förvaltningsrätten) fattar beslut om omhändertaganden enligt LVU. I akuta ärenden behöver domstolen godkänna socialnämndens beslut.

Offentligt biträde är en person som ger juridiskt stöd till vårdnadshavare eller barn. Det är ofta en advokat. Det offentliga biträdet får betalt av staten.